

РОЗДІЛ 1

Минуло більше двох місяців, перш ніж дез Ессант зміг зануритися у спочинкову тишу свого будинку у Фонтене, через різноманітні покупки він був змушений знову кружляти Парижем, обходячи місто від краю до краю.

Але яких тільки шукань він не проводив, до яких тільки роздумів не вдавався, перш ніж довірити своє житло оббивникам!

Він здавна був знавцем натуральних і штучних тонів. У свій час, коли він приймав удома жінок, дез Ессант обставив будуар, де серед делікатних меблів з блідої деревини камфорного лавра з Японії й під покровом балдахіна з рожевого індійського шовку світло, сіючись крізь тканину, м'яко забарвлювало плоть.

Ця кімната, де дзеркала на стінах перегукувалися між собою і скільки сягало око множили анфіладою рожевий будуар, зажила слави серед дівчат, які залюбки пірнали, оголені, у цю ванну теплого рум'янця, де деревина меблів розсівала м'ятні пахощі.

Та окрім радощів підфарбованого простору, який ніби вливав нову кров у несвіжу шкіру, виснажену звичкою до білих та безсонних ночей, у цьому розслабленому середовищі дез Ессант спізнавав і специфічні насолоди, забави, що доходили до крайнощів і до певної міри збуджували спогади про давні болі, про минулі нещастя.

З ненависті та зневаги до свого дитинства він підвісив під стелею цієї кімнати маленьку клітку зі срібного дроту, у якій замкнений цвіркун співав пісню попелу з коминків шато Лурп, коли дез Ессант чув цей зойк, який чував стільки разів, усі скуті й мовчазні вечори у домі матері. Уся самотність його стражденної, занедбаної юності — все проносилося перед очима, і на тлі трепету тіла жінки, яку він машинально пестив і чий голос чи сміх порушував його видіння і різко повертав до реальності, до цього земного будуару. В душі дез Ессанта поставала буря, потреба помститися за пережиту печаль, шалене бажання паплюжити пам'ять сім'ї розпустою, нестримний потяг задихатися на подушках плоті, до останньої краплі виливатися у найзапекліших, найотруйніших тілесних безумствах.

Бувало й так, що коли його обсідав сплін, коли у дощову осінню пору вулиця, власна оселя і жовта глина неба у щєбні хмар вселяли нестерпну відразу, дез Ессант забивався у цей прихисток, похитував кліточку і дивився на її нескінченні відображення у грі дзеркал, аж поки затуманеним очам не починало здаватися, що не клітка рухається, а коливається й кружляє цілий будуар, виповнюючи дім рожевим вальсом.

Далі, відчуваючи потребу виділитися, дез Ессант також створив розкішно химерні інтер'єри, розділивши вітальню на низку ніш, кожна з яких мала інакші шпалери та спиралася на тонку асоціацію, на непевний акорд барв радісних чи похмурих, лагідних чи грубих, у дусі латинських і французьких творів, які він любив. Тоді

він влаштувався у тій із ніш, чий декор якнайточніше відповідав суті праці, до читання якої його спонукала поточна примха.

Зрештою, він обставив високу залу, призначену для зустрічей із постачальниками, вони заходили й розсаджувалися одні поряд з іншими на церковних лавах, а він тоді піднімався на катедру і проповідував дендизм, закликаючи своїх шевців і кравців якнайретельніше дотримуватися його настанов у питаннях крою та погрожуючи їм фінансовим відлученням, якщо не слідуватимуть ученню, викладеному в його декретах та буллах, до останньої літери.

Дез Ессант зажив репутації ексцентрика, яку довершив, одягаючись у костюми з білого оксамиту та гаптовані золотом жилети, а замість краватки встромляючи у глибокий виріз сорочки букети пармських фіалок, та влаштувавши для літераторів пишні учти, одна з яких — реконструкція у стилі XVIII століття, була траурною вечерею на почит найдрібязковішого його нещастя.

В оповитій чорним крепом їдальні, що виходила вікнами на вміть перемінений сад при оселі дез Ессанта, стежки якого було присипано вугіллям, а ставочок обкладено базальтом, наповнено чорнилом та обсаджено кипарисами та ялинами, подали трапезу на чорній скатертині, прикрашеній кошиками фіалок та аконітів, при світлі канделябрів із зеленими вогнями та ставників¹ із церковними свічками.

Невидимий оркестр грав похоронні марші, а гостям прислужували оголені чорношкірі жінки у капцях-мюлях і панчохах з усіяної сльозами срібної сітки.

З тарілок із чорним обідком їли черепаховий суп, житній хліб, стиглі оливки з Туреччини, кав'яр, ботаргу

з ікри лобаня,¹ франкфуртську копчену кров'янку, дичину під соусами кольору лакриці й вакси, трюфельний куліс,² шоколадні креми з амброю³, пудинги, нектарини, чорний виноград, ожину та черешні, з темних келихів пили вина з Лімані та Руссільйона, з острова Тенедос, з долини Вальдепеньяс і міста Порто, а після кави з настоянкою на горіхових шкірках поласували квасом, портером та стаутом.

Учта на честь тимчасово покійної чоловічої сили — значив він на картках, оформлених як запрошення на похорон.

Та всі ці екстраваганції, що ними він колись так пишався, вичерпали себе, нині дез Ессанта спіткала зневага до цих хлопчачих і несучасних хизувань, ненормальних одяганок, дивацьких обстав. Тепер він мріяв усього-на-всього облаштувати не для дивування інших, а для власного задоволення інтер'єр комфортний і водночас рідкісний за стилем, створити цікаве і спокійне оформлення у відповідності до потреб свого майбутнього усамітнення.

Коли будинок у Фонтене був готовий і перепланований архітектором згідно з його задумом, і лишилося тільки визначитися з умеблюванням та декором, він знову надовго поринув у дослідження кольорів та відтінків.

Дез Ессант бажав барв, які увиразнювало б штучне світло ламп, йому було байдуже, якщо при світлі дня вони виявляться прісними чи грубими, бо життя його минало віднині вночі з думкою про те, що вдома, на самоті —

¹ Ботарга (італ. *bottarga*) — традиційна італійська закуска і приправа, виготовляється з просолоної й висушеної ікри кефалевих риб або тунця.

² Куліс або кулі (фр. *coulis*) — фруктовий або овочевий соус, у старовинній французькій кухні так називали підливу чи основу для супів з м'ясного соку та приправ.

³ Суміш шоколаду з амброю описує у «Фізіології смаку» (1825) Жан-Антельм Брілья-Саварен, вважаючи її дієвим афродизіаком.

¹ Ставник — церк., велика свічка для свічника.

найкраще, і що ніде розум не оживає і не пожвавлюється так, як по сусідству з тінню. Особливу радість він відчував, коли єдиний лишався недріманним у рясно освітленій кімнаті серед осель, оповитих сном та сутінню. Ця радість, можливо, містила в собі частку марнославства, специфічне задоволення, знайоме тим, хто, запрацювавшись допізна, відсуває фіранку і бачить усе навколо погаслим, німим, мертвим.

Неквапом, одну по одній підбирав дез Ессант барви.

Синій колір при свічках віддає штучною зеленню, темніші відтінки – кобальт, індиго – стають чорними, світлі скочуються у сірість, а щира, ніжна бірюза тьмяніє та остигає.

Не могло бути й мови про те, щоб обрати цю ноту за панівну в кімнаті, не доповнивши її принаймні іншим кольором.

З іншого боку, залізно-сірі тони стають іще похмурішими, важчають, перламутрово-сірі – втрачають свою лазур і перетворюються на брудний білий, брунатні – засинають, гаснуть, що ж до відтінків темної зелені, як-от імператорський зелений та миртовий, то вони поводяться точно як важчі сині й зливаються з чорним, а отже, лишалися тільки ясніші барви: павичева, зелена цинобра¹ та діамантова, проте світло виганяє з них синій тон і лишає тільки жовтий, а той, своєю чергою, має ненатуральний вигляд чи каламутиться.

Лососеві, маїсові та рожеві відтінки дез Ессант навіть не розглядав, адже їхня жіночність заважала б усамітненим думкам, не варто було замірюватися і на пурпур, який поночі оголяється до червоного, і якого червоного!

Липкого, противного кольору винного каменю, та й видавалося зайвим взагалі використовувати цей колір, адже після належної дози сантоніну¹ все набуває фіолетового відтінку, тож можна запросто поміняти колір штор, нічого не чіпаючи.

Коли ці кольори було відкинуто, залишилося три: червоний, помаранчевий та жовтий.

З них дез Ессант волів помаранчевий, на власному прикладі підтверджуючи правдивість теорії, яку він сам проголошував із майже математичною точністю: існує гармонія між чуттєвою природою справді артистичної натури та кольором, особливо виразним та живим для її очей.

Рішучо відкидаючи масу людей, чия груба сітківка не сприймає належним чином ні притаманного всякому кольору ритму, ні таємничого чару відтінків та нюансів, відкидаючи також і сприйняття обивателя, нечутливого до переможної помпезності яскравих, сильних барв, беручи до уваги, власне, тільки людей із витонченим поглядом, зором, натренованим літературою та мистецтвом, дез Ессант дійшов висновку, що око людини, яка мріє про ідеал, плекає ілюзії та прагне бачити постільні справи завуальованими, вабить загалом блакить та її похідні, як-от ліловий, бузковий, сріблясто-сірий колір. Але тільки поки ці відтінки лишуються ніжними і не переходять за межу, коли вже відштовхують, перетворюючись на чистий фіолетовий чи сірий колір без домішок.

Натомість люди метушливі, повнокровні, сангвінічного темпераменту, міцні вродливі чоловіки, які зневажають довгі прелюдії й розбазікування і підступають до уподобаного негайно, утрачаючи голову, здебільшого мають смак до сяйливих відтінків жовтого та червоного, до

¹ Хоча колір цинобри, або ж кіноварі, червоний, «зеленою циноброю» у XIX ст. називали яскраву й отруйну фарбу на основі арсеніту міді.

¹ Сантонін – давній протиглислий засіб із цитварного насіння полину, дуже токсичний.

брызкотливої міді вермільйону¹ та хромової барви, що засліплюють і п'янять.

І нарешті, зір людей зманіжених і нервових, що плекають чуттєвий апетит до страв із сильним копченим чи маринованим смаком, людей надміру збуджених та сухотних майже без винятку тішить драгливий, хворобливий колір, колір химерних розкошів і пекучих лихоманок: помаранчевий.

Тож вибір дез Ессанта не лишив місця для сумнівів, проте, звісно, виникли певні труднощі. Якщо червоний та жовтий при світлі розквітають, не завжди те саме можна сказати про їхню суміш, помаранчевий, який нерідко ніби займається і то набуває барви настурції, то перетворюється на вогненно-червоний.

Вивчивши при світлі свічок усі нюанси помаранчевого, дез Ессант виявив тон, який, здавалося, не мав піддаватися коливанням та відповідав усім його вимогам, закінчивши ці приготування, він вирішив по можливості принаймні для кабінету не брати тих східних тканин та килимів, які, щойно багаті негоціанти почали скуповувати їх у мішурних крамничках та на аукціонах, зробилися такими повсюдними та банальними.

Зрештою, він вирішив оправити свої стіни, ніби книжки, у грубозернястий сап'ян та капське шевро², відполіроване сталевими пластинами під важким пресом.

Коли стіни було обтягнуто, дез Ессант загадав, щоб плінтуси та корунки пофарбували у темно-кубовий колір лискучою фарбою на кшталт тої, якою каретники покривають оббиття екіпажів, а в округлій стелі, так само затягнутій сап'яном, відкрилося, ніби велетенське бичаче

око¹ між помаранчевими повіками, небесне коло з лазурового шовку, посередині якого розправлять крила срібні серафими, вигаптувані колись гільдією ткачів Кельна на старовинній великій накидці.²

По завершенню обставляння із настанням вечора все склалося, узвичаїлося, вліглося: індигова барва дерев'яних оздоб лишилася незмінною і ніби потеплішала від сусідства з помаранчевою шкірою, чий колір, так само непорушений, зміцнився і став мовби яснішим поруч із диханням синяви.

Що ж до меблів, то їх дез Ессанту не потрібно було шукати довго, бо єдиною розкішню у цій кімнаті мали стати книжки та рідкісні квіти, він обмежився тим, що, лишивши за собою право пізніше прикрасити нині голі проміжки кількома малюнками чи картинами, заставив більшу частину стін полицями та книжковими шафами з чорного дерева, застелив паркет екзотичними шкурами і хутром сріблястих лисиць, а поруч із масивним мініальним столом XV століття, глибокими вухатими кріслами та старовинним чавунним аналоєм розташував церковну катедру, на яку диякон колись клав антифонарій,³ а він тепер помістив важкий фоліант «Glossarium mediae et infimae latinitatis» Шарля Дюканжа.

¹ Бичачим оком (фр. *oeil-de-boeuf*) називають здебільшого невелике овальне або кругле вікно, але іноді цю назву переносять і на окулюс — круглий отвір у центрі стелі чи склепіння.

² Велика накидка (лат. *sarra magna*) — елемент католицького літургійного одягу у вигляді напівкруглого плаща без рукавів.

³ Антифонарій — книга зі співами та текстами для Літургії годин.

¹ Вермільйон — яскраво-червона фарба з цинобри.

² Шевро — м'яка вичинена шкура кози.